

С Т А Н О В И Щ Е

От доц. д-р Мирослав Митъов Димитров, ЮФ при УНСС - вътрешен член на научно жури, определено със Заповед № 69/17.01.2023 г. на Зам. ректора по НИД на УНСС за защита на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, по професионално направление 3.6 Право, научна специалност „Гражданско и семейно право”

Тема на дисертационен труд: Спиране и прекъсване на погасителната давност в частното право

Автор: Неделина Димитрова Симова-Митова

1. Кратка информация за процедурата и докторанта

Със заповед № 69/17.01.2023 г. на Зам. ректора по НИД на УНСС, издадена по предложение на Факултетния съвет на ЮФ (Протокол от 16.01.2023 г.), съм определен за вътрешен член на научното жури в процедурата за публична защита на дисертационен труд на тема „Спиране и прекъсване на погасителната давност в частното право” с автор Неделина Димитрова Симова-Митева – задочен докторант по докторска програма „Гражданско и семейно право” към катедра „Частноправни науки” на ЮФ при УНСС.

Неделина Симова постъпва като студент в ЮФ при УНСС през 2010 г. и се дипломира с отличен успех като магистър по право през 2015 г. Още през студентските си години проявява ясно изразен интерес към научни изследвания в областта на частното право. Участва активно в кръжока по Гражданско и търговско право и различни форми на студентски изяви. След успешен кандидат-докторантски конкурс, проведен през м. февруари 2017 г., е зачислена като докторант в професионално направление 3.6 Право (Гражданско и семейно право) към катедра „Частноправни науки” на ЮФ при УНСС. Същата 2017 г. блестящо се представя и на конкурс за съдии, в резултат на който след първоначално обучение в Националния институт по правосъдието през м. юли 2018 г. постъпва като младши съдия в Софийски градски съд. Две години по-късно – през м. юли 2020 г. е назначена за съдия в Софийски районен съд, II ГО, където работи и досега. Омъжена с едно дете. Дори тази кратка биографична справка показва, че дисертантът забележително бързо се е утвърдил като юрист-практик от една страна и от друга страна като млад учен-изследовател в областта на частното право, който по време на обучението си като задочен докторант паралелно с упражняването на нелеката съдийска професия е успял да постигне 6 научни публикации.

2. Обща характеристика на дисертационния труд - актуалност, значимост, структура, методи на изследване и съдържание на дисертационния труд

2.1. Актуалност и значимост

Темата на дисертационния труд е подбрана сполучливо и е формулирана така, че да очертае ясно предмета на научното изследване. Тя е дисертабилна, научно и практически значима, и за мен - безспорно актуална. Причините за това са основно две. От една страна по въпросите на погасителната давност като цяло и конкретно тези за списането и прекъсването има сериозен обем съдебна практика, която се нуждае от обобщаване и критичен анализ. От друга страна общите въпроси на погасителната давност в по-новата българска правна книжнина са разгледани в цялост, при това не особено подробно, само монографията „Погасителната давност по българското частно право” с автор Любен Велинов (С.: Феней, 2010 с общ обем 199 стр.), както и в учебните курсове по Гражданско право, Обща част и отделни статии в специализираните правни списания. Това означава, че в българската правна литература няма подробно монографично изследване, насочено с фокус конкретно върху спирането и прекъсването на погасителната давност. Липсата на такова изследване до днес вероятно не е случайно, тъй като темата по мое мнение е трудна и предизвикателна, поради което задълбоченото ѝ разработване от дисертанта е достойна за уважение проява на научна смелост, за което може да бъде поздравен. Темата има богат теоретичен и практически заряд, тъй като поставя множество не само научни, но и сериозни практически проблеми, нуждаещи се от задълбочено научно изследване, чиито резултати да подпомогнат практиката по прилагане на действащото законодателството, а и усъвършенстването на самото законодателството. С пълно основание може да се твърди, че дисертационният труд, който е предмет на настоящата процедура за публична защита, запълва пълноценно една съществена празнина в българската правна доктрина. Следва да се отбележи още, че актуалността на темата произтича и от обстоятелството, че в последните около 30 години настъпиха дълбоки промени в социално-икономическата среда, в която възникват облигационни и други правни отношения, чието съдържание обхваща вземания и разнообразни други субективни права, при което въпросът за тяхното изсрочване по давност добива нова значимост. Тясно свързани с този по-общ въпрос са проблемите конкретно на спирането и прекъсването на погасителната давност. Затова определено може да се поддържа, че дисертационният труд на Неделина Симова-Митова представлява новост в българска правна наука. Той безспорно обогатява правната теория от една страна, а от друга – има съществено значение за българската юриспруденция предвид значимия брой правни спорове, разглеждани от съдилищата във

връзка с прилагането на правилата за погасителната давност и в частност – тези, които уреждат нейното спиране и прекъсване.

2.2. Структура на дисертационния труд и методи на изследване

Дисертационният труд е разработен в съответствие с изискванията на чл. 27 от Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България. Структуриран е правилно и балансирано. Отделните части следват логично една след друга, като е постигната забележителна смислова цялост и завършеност на изложението. То се състои от увод, четири глави, разделени на параграфи, заключение и библиография (списък на използваната литература). Дисертацията като обем надхвърля значително обичайния такъв и възлиза на 316 страници, от които 287 стр. са с чисто научно съдържание. Направени са 387 бележки под линия, при това не самоцелни, а насочени към съответния конкретен, обсъждан в основния текст, проблем. Използваният научен апарат обхваща общо 183 заглавия на учебни курсове, монографии, статии, студии и други източници на български и чужди езици. Обхванати са впечатляващ брой съдебни актове на ВС, ВКС и на други съдебни инстанции, както и релевантни към обсъжданите в работата проблеми решения на КС. В изследването си авторът е боравил с множество научни методи. Наред с класическите методи за научни изследвания - анализ, синтез, индукция, дедукция и традиционния в областта на правото правно-догматичен подход, изразяващ се в познатите и широко практикувани способности за тълкуване на правните разпоредби (логическо, систематично, телеологическо и др.), авторът умело е използвал също правноисторическия и сравнителноправния метод, чрез които от една страна се изясняват обсъжданите в работата проблемни моменти на спирането и прекъсването на давността, а от друга страна подпомагат автора да аргументира поддържаните от него в дисертацията тези.

2.3. Съдържание на дисертационния труд (кратко представяне)

Съчинението започва с увод, в който авторът правилно очертава предмета на своето изследване, неговия обхват, цели, задачи, проблемни моменти, както и използваните методи на научно изследване.

В първа глава, след кратък исторически и сравнително-правен преглед, е разгледана (макар и по мое мнение недостатъчно обстойно) правната същност и действието на спирането и на прекъсването на погасителната давност. Направени са полезни разграничения от препятстването, отлагането и отказа от изтекла давност, както и съпоставка със спирането и прекъсването на давността в публичното право.

Втората глава следва логично първата и е посветена на основанията за спиране на погасителната давност. Подробни разсъждения са направени във връзка със спирането на

давността по чл. 115, ал. 1, б. „ж” при арбитражното, обезпечителното, наказателното и изпълнителното производства. Тази глава се отличава с изчерпателност, тъй като авторът не се е ограничил само с уредените в ЗЗД основания за спиране, а е разгледал и тези, които уредени в разпоредби на различни от ЗЗД закони – Закон за медиацията, Търговски закон, Закон за защита на потребителите, Закон за защита на конкуренцията и редица други.

В трета глава са изследвани основанията за прекъсване на погасителната давност. И тази глава се отличава с изчерпателност на обсъжданите въпроси. Освен подробно разгледаните основания за прекъсване по чл. 116 ЗЗД са изложени и всички останали основания, уредени в Търговския закон, Закона за защита на конкуренцията и др. Не са подминати, а напротив – подробно са разгледани и важни както за теорията, така и за практиката проблеми като въпроса за прекъсване на спряла давност и за прекъсване в резултат на извършени по Закона за особените залози действия за принудително изпълнение, както и специалните основания за прекъсване при универсалното принудително изпълнение в производство по несъстоятелност.

В четвърта глава са разгледани множество практически проблеми свързани със спирането и с прекъсването на давността. При обсъждането на някои от т.н. в заглавиено та главата „практически проблеми”, авторът достига и до добре обосновани теоретични изводи. Открити са особеностите на спирането и прекъсването на давността при преобразуващите субективни права, като не е подминат теоретичния спор относно принципната възможност за погасяването им по давност, както и особеностите при задълженията с периодично и продължително изпълнение. Задълбочено са обсъдени редица важни за практиката въпроси като служебното зачитане на спирането и прекъсването, действието им спрямо лицата, спирането и прекъсването на давността за правото на строеж с неговите особености, спиране и прекъсване при частично предявяване на вземане и редица други. Особено внимание е отделено и на процесуални проблеми, каквито са разпределението на доказателствената тежест относно факта на спиране или прекъсване и неприложимостта на преклузиите. В тази глава се съдържа и един от съществените научно-приложни приноси на работата, а именно – изясняването на особеностите на съответното прилагане на правилата за спиране и прекъсване по отношение на придобивната давност.

В заключението на дисертационния труд са обобщени основните резултати на изследването, посочени са въпросите, по които авторът предлага нов поглед върху изследваните от него проблеми и които внасят нови моменти при тълкуването и прилагането на правилата за спиране и прекъсване на давността, като са направени и разумни предложения за усъвършенстване на законодателството (*de lege ferenda*).

3. Обща оценка на докторската теза и на качествата на дисертанта като изследовател на правни проблеми

Като цяло дисертационният труд се отличава с богатство и многопластовост на разгледаните от автора хипотези. Изложението е добре структурирано и има завършен вид. Езикът е точен и разбираем, а стилът на изложение - висок. Поддържаните от автора тези са логично и подробно аргументирани с доводи, почерпени най-вече от самостоятелен задълбочен анализ на съдебната практика, но и от научния апарат, с който авторът умело борови. Цялостното ми впечатление при прочита на дисертационния труд е, че дисертантът притежава изключително задълбочени познания в сферата на частното право и по-конкретно гражданското право, познава отлично уредбата на изследваните правни явления и в редица чужди държави, демонстрира много добри способности за самостоятелни научни изследвания и проявява научна смелост да заявява ясно поддържаните от него становища, както и да критикува, боравейки с научни аргументи. Наред с това следва да се отбележи, че авторът познава в детайли българската съдебна практика и може критично да я анализира, има поглед върху разглежданите въпроси и от практическа гледна точка, което му позволява да открие важните практико-приложни проблеми, да насочи изследователските си усилия върху тях и да предложи своята интерпретация, а там където е необходимо и да направи предложения за алтернативно на възприетото в практиката тълкуване и прилагане на закона. Изложението показва също, че авторът умее да води етична и ползотворна задочна научна дискусия с цитираните от него автори, независимо дали споделя или оспорва тяхното становище по един или друг разглеждан от него в работата въпрос.

4. Научни и научно-приложни приноси

Дисертационният труд разкрива множество научни и научно-приложни резултати, които могат да бъдат определени като приноси в развитието на правната наука у нас. В допълнение ще отбележа, че работата съдържа и чисто практически приноси, свързани най-вече със съдебната практика. Без претенция за изчерпателност, по-важните приносни моменти според мен са следните:

- дисертацията представлява първото в българската правна книжнина цялостно и систематизирано теоретично и практико-приложно изследване, посветено конкретно на спирането и прекъсването на давността в частното право и като такова представлява научна новост;

- подробният сравнителен анализ на спирането и прекъсването на давността в частното и в публичното право, който се прави за пръв път в българската правна литература;

- задълбоченото и изчерпателно изясняване на всички фактически състави на спирането и прекъсването на давността в ЗЗД и други български закони;
- подробно аргументираната теза за прекъсване на давността по чл. 116, б. „в” ЗЗД при предприемане на действия за принудително изпълнение по Закона за особените залози;
- извеждане на разликите и особеностите при спиране и прекъсване на давността при задължения с периодично и такива с продължително изпълнение;
- множеството убедителни аргументи в подкрепа на тезата, че признаването на вземане не следва да произвежда ефекта на прекъсване на давността, освен ако е отправено до кредитора или до негов представител, или е направено по начин такъв, че длъжникът да е наясно според обстоятелствата, че неговото признание е нормално да стигне до знанието на кредитора (сходно разрешение бе възприето от ВКС, ОСГТК в решението по т.д. № 4/2019);
- анализът на съдебната практика по въпроса за частичното изпълнение в връзка с признаването като основание за прекъсване на давността и направения правилен според мен извод за непрекъсване по отношение на непогасената част от дълга;
- - убедително обоснованата критика на задължителната съдебна практика на ВКС, че подаването на заявление за издаване на заповед за изпълнение не прекъсва давността;
- изводите на автора, направени във връзка със спорния въпрос относно предявяването на отрицателен установителен иск и аргументираната от него теза, че предявяването му не спира и не прекъсва давността;
- задълбоченото изследване на проблема за прекъсване на спряла давност;
- изясняването на проблемите, свързани със „съответното” прилагане на правилата за спиране и прекъсване на погасителната давност по отношение на придобивната давност;
- множеството разумни предложения, направени от автора, за усъвършенстване на правната уредба на спирането и прекъсването (*de lege ferenda*), като напр. за допълване на основанията за спиране на давността при фактическо съжителство и преодоляване на принципа за изчерпателност на нормираните основания за спиране на давността, разширяване приложното поле на основанията за прекъсване по чл. 116, б. „б” ЗЗД с подаване на заявление за издаване на заповед за изпълнение и др.

5. Критични бележки и препоръки

Силно се затруднявам да направя критични бележки към представения за публична защита дисертационен труд, свързани със структурирането и обхвата му, както и с правилността на убедително защитените от автора тези. Респектиран съм от задълбочеността

и логиката на изложението. Не толкова като критични бележки, а по-скоро като препоръки мога да отбележа следното:

- работата би спечелила от гледна точка на развитие на българската частноправна теория, ако авторът се бе опитал да доизясни правната същност на признанието на вземането по чл. 116, б. „а“ ЗЗД. По този въпрос от една страна се поддържа, че това признание е сделка, а от друга – че е юридическа постъпка. Проблемът тук според мен е, че то не се вписва пълноценно нито в едното, нито в другото понятие, които са традиционните според гражданскоправната доктрина примери за правомерни волеви правни действия. Би могло да се постави обаче въпросът и да се разсъждава дали не би следвало да се изгради понятие за трети вид правомерно правно действие. Също така по мое мнение в § 4 на глава I (стр. 27) недостатъчно е изяснена правната същност на спирането и прекъсването. Допълнителни разсъждения по въпроса биха обогатили още повече дисертацията и нейния принос за развитие на правната доктрина;

- на места са допуснати дребни неточности в изказа, които не променят смисъла на текста за всеки четящ го юрист, но подлежат на изчистване. Напр. на стр. 182 пише следното: „В съдебната практика е изведено тълкуването на срока по чл. 19, ал. 3 ЗЗД и по чл. 135 ЗЗД като давностен“. В цитираните разпоредби не са уредени срокове, за да се разсъждава дали са давностни или преклузивни. Очевидно се има предвид, че съдебната практика е възприела разбирането, че потестативните права, уредени в чл. 19, ал. 3 и чл. 135 ЗЗД, се изсрочват по давност, въпреки че не са „вземания“ по смисъла на чл. 110 ЗЗД;

- препоръчително е също на места да се опрости изказа и да се премахнат някои паразитни фрази и думи, за да стане изложението още по-четивно, като това по никакъв начин няма да се отрази на точността и високото ниво на научния език, с който борави авторът.

С горните препоръки авторът по своя преценка може да се съобрази, ако реши да публикува своето изследване, което аз лично силно препоръчвам, тъй като работата би била изключително полезна както за всички практикуващи в сферата на частното право юристи, така и за преподаватели и изследователи. Бележките ми в тази точка по никакъв начин не променят отличното впечатление от дисертационния труд и неговите забележителни научни и научно-приложни резултати.

6. Оценка на автореферата и публикации на автора по темата на дисертацията

Представеният автореферат се състои от 26 страници. В него са очертани накратко предметът и целите на изследването, както и използваните методи. В стегнат и систематизиран вид правдиво и достъпно е представено съдържанието на дисертацията, както

и постигнатите основни научни и научно-приложни резултати, като коректно е изразено и авторовото мнение относно направените научни приноси. Изложението в автореферата е ясно, синтезирано и дава добра възможност за първоначална ориентация в най-важните от теоретична и практическа гледна точка проблеми, изследвани в работата, както и за позицията на автора по всеки един от тях.

По темата на дисертацията дисертантът е направил пет публикации по отделни съществени проблеми във връзка със спирането и прекъсването на давността, обхванати впоследствие в цялост в дисертационния му труд, които покриват и дори надхвърлят минималните национални наукометрични критерии. Чрез тези публикации част от тезите на автора са популяризирани и са станали достояние на правната общност. Те затвърждават впечатлението, че дисертантът притежава задълбочени познания в сферата на частното право, както и отлични способности за самостоятелни научни изследвания, които, уверен съм, ще продължат и ще се задълбочат в следващите години.

6. Заключение

С оглед на гореизложеното считам, че представеният за публична защита дисертационен труд на тема „Спиране и прекъсване на погасителната давност в частното право” с автор Неделина Димитрова Симова-Митова отговаря напълно и дори значително надхвърля изискванията, уредени в чл. 6, ал. 3 от Закона за развитието на академичния състав в РБ (ЗРАСРБ) и чл. 27 от Правилника за прилагането му. Убедено давам положителна оценка по смисъла на чл. 10, ал. 1, изр. 2 ЗРАСРБ на защитавания труд, поради което ще гласувам в подкрепа на предложението за даване на образователната и научна степен „доктор” на автора на дисертацията – Неделина Димитрова Симова-Митова по научната специалност „Гражданско и семейно право” в професионално направление 3.6. „Право”.

23.02.2023 г.

Член на научното жури:

(доц. д-р Мирослав Димитров)